

ЧАСОПИС КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2023/4

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ISSN 2219-5521

«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки», категорія «Б»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019)

Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз

HeinOnline (США)
та
«Index Copernicus International» (Польща)

Рекомендовано до друку
Вченою радою Київського університету права НАН України
(протокол № 9/1 від 05.12.2023)

Передплатний індекс 23994

© Київський університет права НАН України, 2023
© Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2023

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2023.17

УДК 342.7:342.31

І. М. ДОЛЯНОВСЬКА

Інна Миколаївна Доляновська, кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

ORCID: 0000-0002-1606-7096

ЦІННІСНИЙ ОРІЄНТИР МЕДІАЦІЇ ЯК КРИТЕРІЙ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Нині Україна переживає чергове випробування громадянського суспільства на міцність і витривалість. Чергове, оскільки залишилися уже позаду етапи здобуття незалежності, прийняття Конституції, вирішальний і остаточний курс на євроінтеграцію, політико-соціальні та правові зміни, зумовлені даним курсом, нарешті, окупація та бойові дії на сході країни. Кожен такий етап був непростим і складним для України, а тим більше для громадян, причому не тільки щодо їх соціально-економічних умов буття, а й для волі, свідомості та самовизначення. І от нове, але вже більш криваве випробування повномасштабною війною спіткало нас. У цих умовах сьогодення постає перед нами, громадянами, все більше питань щодо тієї оптимальної моделі політичного, суспільного, економічного та соціокультурного розвитку соціуму, тієї моделі зв'язку громадянського суспільства і державних механізмів, який міг би слугувати орієнтиром для сприйняття і прагнення побудови нехай не ідеального, але демократичного та розвиненого товариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні питання розвитку і становлення громадянського суспільства постійно були і наразі викликають стійкий науковий інтерес. Так, політичним і соціально-правовим проблемним аспектам існування соціуму присвячені праці М. Требіна, Г. Васильєва, В. Воднік, О. Волянської, О. Скакун, М. Скиби, М. Шелудька, О. Головащенко, Ю. Шемшученка, П. Шляхтуна. Зокрема, питанням ролі та місця медіації в сучасній державі та суспільстві у різний час приділялася увага у працях М. Кравчика, Т. Водоп'ян, Р. Гаврилюк, П. Пацурківського. Наукові доробки зазначених авторів становлять теоретичну основу даного дослідження. Але, незважаючи на такий солідний теоретико-правовий фундамент, що був закладений з вивчення питань розвитку становлення громадянського суспільства, теперішні реалії та загрози для держави потребують нових теоретичних підходів.

Формулювання мети статті. Виходячи із викладеного, метою даного дослідження є спроба автора з'ясувати роль і можливості медіації як суспільно-правового явища, методу альтернативного вирішення конфліктів виступити критерієм становлення громадянського суспільства у період випробувань для подальшого розвитку суспільства та держави, у тому числі викликаних війною в країні.

Викладення основного матеріалу. Загалом тлумачення терміна «громадянське суспільство» доволі широко представлено як у словниках правових термінів, так і в юридичній літературі. Звичайно, охопити всю кількість різноманітних тлумачень цього поняття у цій статті не видається можливим. Тому спинимося на деяких тлумаченнях, які потім призведуть автора до заявленої мети дослідження. Почнемо із цитування визначення «громадянського суспільства» в юридичному словнику-довіднику за редакцією академіка Ю. Шемшученка, під яким розуміється «...соціально неоднорідне і структуроване суспільство, яке досягло певного рівня соціального розвитку й у своїй життєдіяльності є відносно незалежним...»¹. Громадянське суспільство більш широко трактується О. Скакун як система взаємодії громадян та їх об'єднань, причому громадян вільних і рівноправних, які добровільно сформувалися й перебувають у відносинах конкуренції та солідарності, а призначення держави – створювати умови для реалізації належних їм прав і свобод². Наприклад, М. Требін до комплексу первинних громадських об'єднань індивідів, що добровільно сформувалися як

© І. М. Доляновська, 2023

* *Inna Dolianovska, PhD in Law, Associate Professor of Department of the state legal disciplines, «KROK» University*

громадянське суспільство, відносить сім'ї, кооперації, асоціації, господарські корпорації, громадські організації, професійні, творчі, спортивні, етнічні, конфесійні та інші об'єднання, крім державних і політичних структур³.

Якщо ж розглядати громадянське суспільство з точки зору науковців з конституційного права, «...елементами структури такого суспільства є недержавні політичні інститути, культурно-освітні заклади та суспільні відносини...все у суспільстві, що не є державним...». Громадянське суспільство визначається як сфера недержавних суспільних інститутів і відносин⁴.

Як убачається із наведених вище авторських трактувань, беззаперечною сутністю громадянського суспільства є той рівень розвитку та автономності суспільних інститутів у державі, за якого діяльність державних інституцій враховує і рахується із громадянськими ініціативами.

Солідарні в цьому відношенні із професором М. Требіним, що сфера самовияву вільних індивідів та їх об'єднань як основа громадянського суспільства має бути захищена законами від прямого втручання і довільної регламентації їх діяльності з боку державної влади⁵.

Тому, повертаючись до наведеного питання, а саме якою ж має бути та бажана модель становлення громадянського суспільства в країні та яким критерієм розвитку має відповідати, однозначна відповідь може бути така: мирне життя, добробут населення, дієва система державного управління та реальний, а не декларований спектр прав і свобод. Якраз на забезпеченні останнього критерію – прав і свобод людини – було наголошено О. Головащенко у своєму науковому доробку. Йшлося про зміну та перехід держави від ліберально правової до соціально-правової, саме за рахунок підкорення своєї діяльності інтересам і потребам суспільства, з чим загалом погоджуємося⁶.

Не можна не згадати й ризики на шляху до становлення громадянського суспільства в Україні. Якщо вести мову про довоєнний період, то зазвичай у науковій літературі йшлося про: соціально-економічну кризу та кризу довіри до влади, складнощі у реалізації права, на переконання Ю. Золотарьової⁷. М. Скиба і В. Шелудько наголошували на недостатньому залученні представників асоціацій роботодавців, профспілок, малого та середнього бізнесу до розробки та обговорення проектів нормативно-правових актів суспільного розвитку. Одним словом, головною сталою проблемою була проблема здійснення дієвого громадського контролю за суспільними та владними процесами⁸.

Водночас після початку повномасштабного військового вторгнення росії існуючі ризики нікуди не зникли, натомість їх перелік збільшився. Так, на Конференції з відновлення України (4 липня 2022 р., м. Лугань) представники майже сотні громадських організацій України узгодили Маніфест громадянського суспільства. У даному документі⁹ були окреслені найбільш актуальні сучасні загрози для українського суспільства, які в самому документі зводяться до «червоних ліній», перетинання яких становить ризики для України та українців в цілому. Насамперед так звані червоні лінії вважаються втрата державної та територіальної незалежності та національної ідентичності, відмова від європейської інтеграції, заморожування конфлікту з російською федерацією, корупція в органах влади, надмірна централізація економіки. Не менш актуальними вважаються й загрози щодо викликів демократичним проявам суспільства: відмова від захисту прав людини, відмова чи маніпуляції із демократичними ініціативами, демонтаж вже існуючих демократичних інститутів.

Тому одним із головних критеріїв щодо майбутнього країни в цілому та суспільства зокрема в сучасних умовах має бути якраз врахування інтересів, пріоритетів саме громадян як основи держави, а особливо держави, яка проголошує себе правовою та демократичною! Доречним буде навести слушну думку Ю. Золотарьової, яка, міркуючи про сутність громадянського суспільства, стверджувала, що «...цінність самої ідеї правової держави є в суверенності народу, гарантованості його свободи, доступу громадян до участі в державних і суспільних інтересах...»¹⁰. Подібних поглядів дотримуються й представники громадських організацій, які на згаданій Конференції з відновлення країни виокремили для досягнення цієї бажаної мети ряд пріоритетних завдань, окрему групу яких становить подальший розвиток громадянського суспільства. Виділимо ті, які становлять наш науковий інтерес, а саме цілісний розвиток людського капіталу, зростання поваги до гідності людини, подальший розвиток демократичної системи управління, створення незалежної і добросовісної системи правосуддя і, звичайно, умов для повернення наших громадян додому! Очевидною є орієнтація на людський фактор розвитку суспільства та держави, що підтверджують і висловлені в науковій літературі думки, і заяви представників громадських осередків, що і є, на наше глибоке переконання, тим самим ціннішим критерієм подальшого нашого суспільного становлення.

Не забуваючи водночас, що є метою нашого дослідження, спробуємо з'ясувати, яке місце в цьому процесі становлення громадянського суспільства та його ціннісного людського фактору посідає таке явище, як медіація.

Безперечно, медіація є унікальним та досі, незважаючи на начебто солідний термін її існування в Україні, а це практично 30 років, відносно новітнім явищем і надбанням у її практичному застосуванні в нашому суспільстві. Як відомо, цей інститут альтернативного вирішення конфліктів ввійшов у коло вітчизняних соціальних і правових відносин у переломні моменти в житті країни.

Перші згадки про застосування медіації громадськими організаціями датуються 90-ми роками ХХ століття. Так, наприкінці 80 – початку 90-х років ХХ століття Україна захлинулася від хвилі шахтарських страйків: працівники шахт були незадоволені соціально-економічними проблемами та неспроможністю керівництва Донецької та Луганської областей їх вирішити. Власне, в ті часи відстоювання громадянами майбутньої

незалежної держави своєї позиції й було зроблено спроби застосування медіації. Проте, як відмічають дослідники, «...медіація так і не отримала широкого застосування в зазначений період у зв'язку з економічною кризою 90-х років і численними спробами побудови української держави»¹¹.

Водночас все ж таки перший крок у застосуванні медіації було зроблено! Слід, однак, наголосити, що наступні спроби запровадження медіації у вирішенні конфліктів у різноманітних суспільно-правових відносинах – трудових, комерційних, споживачьких, шкільних, сусідських тощо – були більш дієвими. Ці події відбувалися в країні протягом 1995–1997 рр. Зокрема, у 1997 р. в Одесі відбулося застосування медіації у цивільному процесі, а це вже означувало впровадження цієї процедури у співпраці із державними органами. З метою протидії промисловим страйкам у 1998 р. Уряд України за підтримки фінансованого USAID (Агентства США з міжнародного розвитку) проекту створив нове урядове агентство – Національну службу посередництва і примирення, що була підзвітна лише Президентові України, метою діяльності якої було сприяння врегулюванню колективних трудових спорів¹². Також за фінансової підтримки знову ж таки USAID протягом 1997–1999 рр. були реалізовані одні із перших значних проєктів з медіації, у рамках якого в країні почали працювати регіональні центри медіації, у яких здійснювалася підготовка медіаторів.

Надалі, починаючи з 2000-х років, єдиними учасниками процесу популяризації інституту медіації в країні стали виключно громадські організації, які здійснювали просвітницьку діяльність, надавали також практичну медіативну допомогу, щоправда, виключно в межах регіонів. Завдяки їх зусиллям, колаборації з парламентаріями зокрема, починаючи з 2010 р., було зареєстровано більше півтора десятка різноманітних проєктів Закону України «Про медіацію». До прийняття у листопаді 2021 р. профільного Закону України «Про медіацію» фрагментарно медіація як соціальна та правова послуга була відображена в законах України «Про безоплатну правову допомогу», «Про соціальні послуги», ряді процесуальних кодифікованих актів законодавства – Цивільному процесуальному, Господарському процесуальному, Кримінальному процесуальному та Кодексі адміністративного судочинства.

Що змінилося за останні два роки у зв'язку з прийняттям такого очікуваного медіаційною спільнотою Закону? Чи стала медіація як один із видів альтернативного вирішення спорів (далі – АВС) критерієм демократизації й подальшого становлення нашого суспільства? Мусимо констатувати, що ні, не стала, або краще висловитися – не встигла! Не встигла через ряд об'єктивних чинників, які мають місце наразі в країні.

Насамперед через війну. Можливо, за ці два роки, які ми мусили жити в умовах її проведення, суспільство просто навчилося з цим фактом існувати й життя начебто потроху стає на «довоєнні рейки». Однак факт вимушеного переміщення медіаційної спільноти, а саме медіаторів безпосередньо, тренерів та освітян у сфері навчання методів АВС за кордон є наявним. На певний час діяльність із просвітництва та популяризації медіації таким чином була призупинена... Іншим чинником є поява специфічної категорії конфліктів (спорів), підґрунтям яких стала повномасштабна війна: транскордонних сімейних спорів через вимушене розділення родин; конфліктів усередині країни, учасниками яких є вимушені переселенці; конфліктів у зв'язку із призовом та мобілізацією; нарешті, міжособистісних психологічних конфліктів серед військових і цивільного населення на політичному, мовному ґрунті, у зв'язку із втратою майна, близьких родичів тощо. До того ж війна триває, й хоча всі без винятку українці сподіваються на найскоріше переможне її завершення, більш-менш точних прогнозів щодо закінчення воєнних дій не дає наразі жоден посадовець або фаховий експерт. А отже, зазначені вище об'єктивні чинники не зникають, але примножуються.

Є ще один фактор, що пов'язаний із необхідністю доповнення Закону України «Про медіацію», який у медіаторській спільноті називають «рамковим законом». Так, постійним предметом дискусійного обговорення на зустрічах стейкхолдерів медіації є питання стандартизації професії «медіатор», створення єдиного реєстру медіаторів, їх навчання, єдиного зводу етичних правил медіатора, подальшої популяризації та використання методів медіації та АВС як вирішення спорів у соціумі, судах, в органах влади.

Тож спробуємо розібратися яким чином, за умов недосконалості профільного закону та в умовах ведення війни, медіація може стати «рятівним колом» для соціуму та його становлення?

Насамперед право на вибір як спосіб вирішення конфлікту або спору шляхом медіації закріплено у Конституції України¹³. Зокрема, ст. 21 Основного Закону визначає, що «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності і правах» і що «права та свободи людини і громадянина, закріплені Конституцією, не є вичерпними», відповідно до ст. 22 Конституції. Виходячи із зазначених норм, їх слід розуміти, що право на медіацію або інші способи АВС громадянин має. Дане твердження не суперечить до того ж і змісту ст. 55 Основного Закону, про те, «кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань»! Визначене Основним Законом право на медіацію та інші альтернативні способи вирішення конфліктів відображено й у профільному Законі «Про медіацію», ст. 1 якого визначає медіацію як добровільну процедуру, сторони якої реалізують своє право врегулювати конфлікт або вжити заходів щодо запобігання його виникнення, а ст. 5 підкреслює, що таке волевиявлення відбувається без примушування, тобто без ознак якого-небудь насильства, схилення або прояву утиску на волю сторін медіації¹⁴. Такий підхід і повага до цього права людини у фундаментальній науковій праці «Медіація як цінність» за редакцією Р. Гаврилюк і П. Пацурківського названа «вродженим людським правом, яке має гарантуватися державою»¹⁵. Досліджуючи явище медіації, автори доходять висновку, що «сучасна медіація постає економічним наслідком людиноцентристського світоглядного повороту, що стався у середині ХХ ст. та звівся передусім до заперечення як цінності насильницьких порядків у суспільствах та патерналізму і утвердження натомість суб'єктності індивіда та соціалізації згоди сторін конфліктів (спорів), а також появи людиноцен-

тризму як принципу існування держави»¹⁶. Такий підхід убачається нам слушним, на наше переконання, засади людяності та ненасильницькі способи комунікації, які закладено у процедурі медіації, набудуть особливої цінності у період післявоєнної відбудови держави.

Наступним вагомим чинником, що беззаперечно здатний підвищити вагомість і цінність медіації, є її позитивний вплив на правову систему країни. Зокрема, вище нами було наголошено на ряді актуальних специфічних видів конфліктів (спорів), які виникли й примножуються, зокрема через війну, збільшуючи напруженість у суспільстві. Багато таких суперечок громадяни намагаються вирішити через суди різних інстанцій, завантажуючи і без того обтяжену безкінечними реформуваннями судову систему, яка до того ж потерпає через відключення світла, обстріли, вимушену евакуацію судів і суддів з окупованих територій тощо. Самі судді визнають, що розгляди справ тривають надмірну кількість часу. Так, під час круглого столу «Судова влада та медіація: точки перетину» голова Касаційного цивільного суду у складі Верховного суду України Б. Гулько наголосив, що із 3,5 млн справ, що перебували на розгляді судів України у 2022 р., значна частина так і не була вирішена¹⁷. А відтак порушується одне із фундаментальних прав людини – право на доступ до правосуддя! Тож медіація є одним із можливих сприятливих інструментів для зменшення навантаження на судову систему.

До того ж не можна не взяти до уваги й численні стратегії Уряду щодо подальшого удосконалення та перебудови як системи правосуддя, так і механізмів захисту прав людини із обов'язковим прицілом на медіацію. Так, запровадження системи альтернативного вирішення спорів (АВС), зокрема медіації, є одним із пріоритетів Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства в Україні на 2021–2023 рр., затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 р. № 231/2021, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021, та Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 рр., затвердженого від 23 червня 2021 р. № 756-р тощо, а також низкою міжнародних нормативних актів і директив Європейського Союзу (далі – ЄС). До того ж у рамках інтеграції України в ЄС законодавець повинен буде імплементувати в національне законодавство Директиву 2008/52/ЄС про окремі аспекти медіації у цивільних і господарських справах. Так, ст. 6 Директиви передбачає обов'язок держав-членів забезпечити можливість примусового виконання письмової угоди за результатами медіації за бажанням та згодою сторін.

Висновки. Отже, доходимо висновку, що медіація, її суспільне й правове вираження, виступає одним із сучасних критеріїв подальшого становлення громадянського суспільства в державі, чому сприяє ряд таких чинників: наявність об'єктивних конфліктних факторів, пов'язаних із розв'язанням війни на території України, їх невпинне збільшення; гарантування права на медіацію та вирішення конфліктів із застосуванням альтернативних засобів Основним Законом країни як одного із основоположних прав людини; здатність медіації виступати засобом розвантаження судової системи та забезпечити таким чином право людини на доступ до правосуддя; потреба суспільства в медіації як способу ненасильницької комунікації між сторонами конфлікту та збереження честі, гідності та поваги один до одного; подальше удосконалення чинного Закону України «Про медіацію» відповідно до запитів суспільства, до надання медіаційних послуг, діяльності медіаторів тощо.

Загалом медіація, у разі посилення довіри до неї у соціумі та використовуючи унікальний ненасильницький інструментарій, здатна докорінно покращити стан правового захисту громадян. Визнання медіації не тільки як інструменту права, а й атрибуту соціальної комунікації, сприятиме демократизації суспільства, розвитку його інститутів, де головною дійовою особою і основним суб'єктом процесів і відносин, які у ньому відбуваються виступає людина з усією системою її потреб, інтересів та цінностей. Особливої цінності такі процеси набудуть у період тих непростих випробувань для міцності та стійкості громадянського соціуму на сьогодні, його післявоєнного становлення.

¹ Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ, 1996. 696 с. С. 123–124.

² Скаун О. Ф. Теорія права і держави: підручник. Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 520 с. С. 38–39.

³ Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с. С. 51–52.

⁴ Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів. Київ, 2005. 566 с. С. 95–96.

⁵ Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с. С. 51–52.

⁶ Головащенко О. Громадянське суспільство як основа у становленні правової держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2008. № 3(54). С. 126–128. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5720/1/Golovashenko_126.pdf

⁷ Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с. С. 372.

⁸ Скиба М. В., Шелудько В. Я. Теоретичні аспекти розвитку громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2019/24.pdf

⁹ Громадянське суспільство сформувало принципи, завдання та червоні лінії для майбутньої України (за даними Міжнародного фонду Відродження). URL: <https://www.irf.ua/gromadyanske-suspilstvo-sformuvalo-pryncypy-zavdannya-ta-chervoniliniy-dlya-majbutnoyi-ukrayiny>

¹⁰ Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с. С. 351.

¹¹ Кравчик М. Б. Світовий досвід застосування медіації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 119–122. URL: http://lsej.org.ua/10_2021/30.pdf

¹² Водоп'ян Т. В. До питання історії розвитку медіації в Україні. *Приватне право і підприємництво*. 2020. № 20. С. 45–48. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2020/20/9.pdf>

¹³ Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

¹⁴ Про медіацію: Закон України. *Відомості Верховної Ради*. 2022. № 7. Ст. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

¹⁵ Медіація як цінність: монографія / Р. О. Гаврилюк, П. С. Пацурківський. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 466 с. С. 114.

¹⁶ Там само. С. 62.

¹⁷ Роль медіації, її розвиток в Україні сьогодні й точки перетину із судочинством обговорили на круглому столі у Верховному Суді. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1512260>

Резюме

Долянська І. М. Ціннісний орієнтир медіації як критерії становлення громадянського суспільства.

У статті представлено спробу автора дослідити актуальні питання становлення й розвитку такого суспільно-правового явища, як медіація у якості ціннісного критерію подальшого становлення інститутів громадянського суспільства в країні. Зокрема, наголос було зроблено на проблемних питаннях, які викликані розв'язанням агресивної війни і які стають на заваді утвердження загальнолюдських цінностей як основи демократичного суспільства та яким чином саме медіація як один із засобів альтернативного вирішення конфліктів сприятиме процесам позитивних змін як для соціуму, так і для держави в цілому. Адже популяризація та подальше становлення інституту медіації є як одним із вектором подальшої інтеграції країни у європейське співтовариство, так і засобом ненасильницької комунікації, що, на думку автора, успішно може бути застосовано у вирішенні суспільно-правових проблемних питань післявоєнного періоду та відродження країни.

Ключові слова: громадянське суспільство, медіація як спосіб вирішення конфліктів, правова держава, становлення інститутів демократичного суспільства, права людини, суспільно-правове явище.

Summary

Inna Dolianovska. The value orientation of mediation as criteria for the formation of civil society.

The current political and security situation in the country is characterized by the fact that the parallel processes of the formation of civil society and the rule of law in Ukraine are significantly complicated by the instability of the future of the state, the threat to the national identity of Ukrainians, and numerous social and legal conflicts caused by the war. Unfortunately, conflicts are an integral part of human life. Therefore, for many centuries, mediation has been developing in the world as a way of peaceful resolution and settlement of conflicts between people and communities, and various social groups. Mediation is one of the human rights and freedoms, the possibility of non-violent communication in all spheres of public life can become a special mechanism and criterion for the formation of civil society at such a turning point for the state. Because of this, mediation is developing in the political sphere, and in resolving conflicts and misunderstandings between the authorities and communities, mediation is gradually gaining momentum. In addition, the strengthening of the role of mediation as a method of conflict resolution takes place within the framework of the international legal field, where human and citizen rights are subordinated to the norms of international law because in this way Ukraine fulfills its obligations in connection with integration into the European community. This article presents the author's attempt to investigate the current issues of the formation and development of such a social and legal phenomenon as mediation as a value criterion for the further formation of civil society institutions in the country. In particular, emphasis was placed on the problematic issues caused by the resolution of aggressive war and which stand in the way of the establishment of universal human values as the basis of a democratic society, and how exactly mediation, as one of the means of alternative conflict resolution, will contribute to the processes of positive changes both for society, as well as for the state as a whole.

Key words: civil society, mediation as a method of conflict resolution, rule of law, formation of democratic society institutions, human rights, social and legal phenomenon.